

Koïchiro MATSUURA,
generalni direktor Unesca.

Je ÷loveštvo še mogo÷e rešiti?

Can humanity still be saved?

Podedovali smo samo en planet. Kaj smo z njim naredili? Zemlja je danes ogrožena, naša vrsta pa izpostavljena nevarnosti. UNSECO je objavil Mir z Zemljo (*Making Peace with the Earth* (Berghahn Books/ UNESCO Publishing) kot tretji prispevek k seriji Pogovori v 21. stoletju (21st Century Talks) urednika Jérôme Bindéja. V sodelovanju s petnajstimi vodilnimi znanstveniki in strokovnjaki, kot so Paul Crutzen, Nicolas Hulot, Javier Pérez de Cuellar, Michel Serres, Mostafa Tolba, Souleymane Bachir Diagne in Edward O. Wilson, ponujamo v prihodnost usmerjeno analizo globalne ekološke krize skupaj s predlogi za rešitev, ki so podani v tem prispevku.

We have inherited a single planet. But what have we made of it? The Earth is today an endangered heritage, and the species itself is at risk.

UNESCO has just published Making Peace with the Earth (Berghahn Books/UNESCO Publishing) the third anthology in the "21st Century Talks" series edited by Jérôme Bindé. With the collaboration of some fifteen leading scientists and experts, such as Paul Crutzen, Nicolas Hulot, Javier Pérez de Cuellar, Michel Serres, Mostafa Tolba, Souleymane Bachir Diagne or Edward O. Wilson, we offer a future-oriented analysis of the global ecological crisis, together with some proposals for action, which are the substance of this article.

Ali se kljub zadnjim ocenam IPCC-ja (Intergovernmental Panel on Climate Change) in konference na Baliu sploh zavedamo velikanskih sprememb, ki jih bo ÷loveštvo moralo narediti v časovnih okvirih, ki so že zamujeni? Ne bom še enkrat ponavljal postavljene diagnoze: spremembe klime, povečevanje puščav, globalna vodna kriza, zmanjševanje velikosti gozdov, degradacija oceanov, zraka, prsti, onesnaževanje vode in morja, zmanjševanje biodiverzitete – stanje je vsem že preveč poznano.

Ekonomske in geopolitične posledice te situacije šele začenjamo ocenjevati. Sternovo poročilo nakazuje, da bo cena naše vojne s planetom najverjetneje primerljiva s ceno svetovne vojne. Obstaja resna nevarnost, da naša vojna s planetom vodi v splošno svetovno vojno, saj študije

napovedujejo zmanjšanje zalog fosilnih goriv in naravnih potencialov ter 150 do 200 milijonov ekobeguncev.

Pa vendar, kar imenujemo problemi, začenši s klimatskimi spremembami, so po naravi le simptomi. V resnici je pravi problem v neomejeni rasti na omejenem svetu, kot so že leta 1972 ugotovili v poročilu Omejitve rasti (*Limits to Growth*) Rimskemu klubu. "Ampak v 1972," kot trdi eden izmed avtorjev poročila Dennis Meadows, "je bilo ÷loveštvo znotraj meja, danes pa je preko." Tak sklep je bil potrjen s podatki skupine Mathisa Wackernagela, ki je ocenila ekološki odtis ÷loveške vrste. V 1972 smo dosegli 85 % meje. Danes pa poraba naravnih virov znaša 125 % nivoja, ki omogoča trajnosten dolgoročni obstanek.

Torej, ali lahko ÷loveštvo še rešimo? Da, to lahko storimo celo brez preprečevanja razvoja in skupaj z bojem proti revščini. Povezati moramo rast in trajnostni razvoj, namesto da ju postavljamo na nasprotna bregova.

Kako to doseči? Potrebovali bomo več znanja, več omejitev, manj snovi, več konkretnih idej in več – ne manj – etike in politike. Vse to skupaj nas privede do nove pogodbe z naravo in do etike za prihodnost.

Več znanja: Veliko ljudi obravnava tehniko in znanost kot sovražnika. Vendarle bolezen prinaša tudi del rešitve. Planeta ne bomo uspeli rešiti, če ne bomo zgradili "družbe znanja", katere prioriteta bodo izobraževanje in raziskave. Da bi lahko našli odgovore na izzive trajnostnega razvoja moramo okrepiti našo sposobnost vpogleda v prihodnost. Unescovi naporu izdelati globalno bazo znanja o okolju in trajnostnem razvoju segajo več desetletij nazaj, v čas ko je bilo zavedanje o tej problematiki še zelo majhno. Leta 1949 je UNESCO začel prvo mednarodno študijo o nerodovitnih področjih, leta 1970 pa program »Çlovek in biosfera« (Man and the Biosphere, MAB) ter globalne programe o oceanih in znanosti o zemlji spoznal kot unikatne. Iz teh baz podatkov je črpal IPCC in zato jih je potrebno še naprej razvijati in razširjati.

Več omejitev: Izumiti moramo nove načine porabe, ki so manj potratni in bolj učinkoviti. Glede na razširjanje zahodnega načina življenja proti jugu nimamo druge izbire. Potrebovali bi tri ali štiri Zemlje, če bi se način življenja iz severne Amerike razširil po celem svetu.

Manj snovi: Morali bomo »dematerializirati«
gospodarstvo in rast. Najverjetneje je rast
nemogoče ustaviti. Zato moramo zmanjšati
porabo naravnih bogastev in surovin za vse
industrijske produkte, naj bo to energija, kovine,
minerali, voda ali hrana. Ta premik se je že začel
z revolucijo, ki zamenjuje atome za bite in je
osnova za porast novih tehnologij in družb znanja.
»Dematerializacija« gospodarstva bi lahko ugodno
vplivala na razvoj dežel na jugu, če bi severne
dežele v naslednjih petdesetih letih pristopile malo
močnejše k dematerializaciji kot dežele na jugu.
Največja transformacija naše družbe bo pa bo
usmerjena k odnosom in obnašanju. Kako naj
dematerializiramo proizvodnjo, če ostanemo
materialisti? Kako naj zmanjšamo porabo,
če naš notranji jaz še vedno stremi k porabi?
Izobraževanje o trajnostnem razvoju bo ključno za
dosego teh sprememb.

Več konkretnih idej: Konkretni in realni projekti,
tudi takšni na okoljskem nivoju, bodo potrebni za
premostitev prepada med utopijo in kratkoročno
tiranijo. Vzemimo za primer biodiverziteto. Za
zaščito 34 najpomembnejših ekoloških območij,
ki zajemajo 2,3 procenta Zemljine površine in
vsebujejo 50 procentov znanih vrst rastlin in 42
procentov sesalcev, ptic, plazilcev in dvoživk, je
potrebnih 50 milijard dolarjev, ali manj kot 0,1
procenta globalnega letnega proizvoda.
Naravna pogodba: Če želimo prenehati živeti
na Zemlji kot paraziti, moramo podpisati novo
pogodbo z naravo. Imamo družbeno pogodbo, ki
nas veže med seboj, in sedaj se moramo povezati
z naravo. Ta ideja se bo mnogim zdela čudna, a
logično izhaja iz rasti ekološke ozaveščenosti. Če
bomo v prihodnosti zavarovali ogrožene vrste,
pokrajino in naravne parke, bomo počasi spoznali
naravo kot nosilko pravic. Vpogled v prihodnost bo
odločilen predpogoj za demokracijo prihodnosti.
Etika prihodnosti, ki zahteva, da našim otrokom
zapustimo zdrav planet, bo poskrbela za
povezavo med gospodarstvom in ekologijo, med
rastjo in trajnostnim razvojem.

© UNESCO

